

ORIJENTACIJE

sadržaji i metodologije katekizama za prvopričesnike nekih evropskih naroda

Marko Pranjic

Uvod

Nijednom sakramentu u katehizaciji kršćana nije posvećeno toliko vremena i toliko prostora kao sakramentu Presvete Euharistije. To je i razumljivo ako se uzme u obzir da se Crkva zapravo bazira na Euharistiji te da živi od nje i za nju.¹ Baš zato što je ona izvor života u Crkvi, a život je dinamika, bilo je nužno da i Euharistija kroz povijest tog živućeg organizma Crkve poprima i različite oblike izražavanja.

Naš interes će se ovdje koncentrirati prije svega i jedino na pripremanje kršćana za taj sakrament. Dakle, ne zanima nas *sacramentum in se*, što bi bila hvalevrijedna tematika za ovaj časopis, nego sakrament Presvete Euharistije kao *instrumentum salutis* inicijacije kršćanskog življenja. Još konkretnije, naša pažnja je usmjerena na analizu metodologija i sadržaja glavnijih prvopričesničkih katekizama nekih evropskih, pa i izvan-evropskih naroda,

te nekih drugih pomagala, a svrha bi tome bila da naši katehetski radnici steknu uvid u svjetsko zbivanje na tom području.

Moram odmah reći da je stvar bila veoma zahtjevna i veoma široka i zbog tih njenih karakteristika nužno se nisu mogle izbjeći neke praznine koje bi pažljivom i pomalo ambicioznom čitaču mogle biti dovoljan razlog da stvar produbi i poozbilji. Bio bi to hvalevrijedan doprinos!

Unaprijed upozoravam čitaoca da redovito konzultira bilješke koje su ogledalo gornjeg naslova, te da shvati da je koji put bilo veoma teško razlikovati metodu i sadržaj.

Metode

Kad kateheta govori o Prvoj Pričesti, onda ga najviše muči misao: KAKO i na koji NAČIN najbolje pripremiti i uvesti djecu u misterij presvetog zajedništva. Budući da to nije muka samo naših kateheta i katehetičara, nego

¹ Usp. PO 5—6; LG 7, 11; SC 48.

i inače svih takvih radnika u Evropi, pogledajmo njihova iskustva da bismo, ne kopirajući ih nego inspirirajući se na njima, lakše rješavali svoje probleme. Krenut ćemo s periferije.

Katehete si često puta razbijaju glavu: KADA zapravo pripustiti dijete Prvoj Pričesti? Tu još uvijek postoje oscilacije čak između župe i župe, a pogotovo između biskupije i biskupije. U svakom slučaju, ne radi se tu o ne znam kako velikoj vremenskoj razlici, nego o stvari koju ne smijemo zaobići kao činjenicu, budući da ima svoje razloge.

Kada bi, dakle, Prva sv. Pričest bila »pravovremena«? Pravovremenom bi se mogla nazvati onda kad dijete u pravo vrijeme, dakle ni prerano, a niti prekasno pristupi k Stolu Gospodnjem. Jasno je da je to vremenski teško odrediti. Mjesec ili godina, mogu, no i ne moraju nešto značiti. Zato mnogi katekizmi izostavljaju tu kategoriju svoje

² Usp. za englesko govorno područje: »Come let us eat«, *Preparing for First Communion*, Herder and Herder, New York, 1964; »Jesus The Bread of Life«, *Catechism for Penance and First Communion*, St. Paul Catechetical Center, Boston, 1975; njemačko govorno područje: »Das Mahl der Gottesfamilie, Werkheft für den Erstkommunionunterricht, Benzinger Verlag, 1968; »Das Büchlein vom Wasser und vom Brot«, *Für inder die zum Tisch des Herrn gehen*, Verlag Ludwig Auer, Donauwörth, 1967; »Das Bilderbuch vom heiligen Brot«, vom Günter Weber, Verlag Ludwig Auer, Donauwörth, 1970; »om zum Licht« vom Martin Tschutschenthaler, Tyrolia Verlag, Innsbruck, Wien, 1969; španjolsko govorno područje: Chumillas José, »Iniciación sacramental. Catequisis de preparación a la Primera comunión«, Madrid, Ediciones Marova, 1971; Zatarian Maria Teresa, Osma Constantina: »Ven, Señor«, *Temas de catequisis para la preparación de la Primera Comunión*, 2. ed., Madrid, 1967.; francusko govorno područje: »Vivons et celebrons l'eucharistie«, *par un groupe de travail du Centre National de l'Enseignement Religieux*, Paris, 1973; »Venez je suis la vie«, *dossier pédagogique, pour préparer les enfants à l'aucharistie*, Le Centurion privat, talijansko govorno područje: »Alla Mensa del Signore«, *Messa di Prima Comunione e Sacramento della Riconciliazione*, 1974; »Io sono il pane della vita«, *Catechismo di iniziazione all'Eucaristia. A cura del Centro catechistico Paolino*,

metodologije, prepuštajući prilično veliku slobodu samom kateheti (svećeniku, roditelju)². Najvažnije je imati na pameti, da odgađanje Prve svete Pričesti iza prvog, drugog ili trećeg razreda osnovne škole ne rješava problem pravovremenosti. Shodno vrijeme je tek onda kad dijete počne misliti i razlikovati dobro od zla, imajući s druge strane u vidu da je ovaj princip novijeg vijeka³ i da mu je prošlost bila drugačije izražavana⁴.

Papa Pio X, čiji je pontifikat upravo okarakteriziran produblјivanjem i obnovom euharistijskog života, zahtijeva u svom Dekretu o Presvetoj Euharistiji »*Quam singulari*« tri uvjeta za pripuštanje djeteta k Stolu Gospodnjem:

- 1) da dijete koje pristupa svetom Otajstvu razumije prema svojim intelektualnim mogućnostima nužne i neophodne tajne vjere;

Roma, 1969; »Beati gli invitati alla Cena del Signore!« *Per preparare in famiglia la prima comunione*, LDC Torino-Leumann, 1977.; Gatti Gaetano, »Figli di Dio, Preparazione al sacramento della penitenza e alla Messa di Prima Comunione«, EDB.

³ Usp. Dekret Pape Pija X: »*Quam singulari*«.

⁴ Premda je Euharistija po sebi sakrament za odrasle, veoma često je bio dijeljen i novorođenčadi pod prilikama vina (Ciprijan, »*De lapsis*« 25 PL 4, 484); Usp. Johann Auer, Joseph Ratzinger, »*Il mistero dell'Eucaristia*«, Cittadella editrice, Assisi, 1972, str. 360, gdje se kaže: »Koncem IV stoljeća Sakrament Euharistije je podređen određenom regresu zbog različitih motiva (povećani respekt prema sakramentu poslije nicejskog sabora, institucija pokore, relaksacija vjernika u periodu poslije progonstva i koncem antike). U srednjem vijeku sv. Pričest se primala obično u vrijeme triju velikih crkvenih blagdana: Božić, Uskrs, Duhovi. Motivi tog značajnog regressa bili su koliko financijski (za podjelјivanje ili nošenje pričesti kući, kler je tražio nadoknade) toliko pastoralni (u srednjem vijeku pastoralna situacija je bila strašna dijelom zbog veličine župa, dijelom zbog slabe formacije svećenstva), također asketsko-dogmatski (srednjovjekovni mentalitet je zahtijevao više asketskih priprema za Pričest, nego što je to bilo u primitivnoj crkvi«.

- 2) da dijete razlikuje euharistijski kruh od svakodnevnog;
- 3) da s pobožnošću koja odgovara njegovoj dobi može pristupiti k Stolu Gospodnjem.

Prosječno nadareno dijete može prilično brzo zadovoljiti tim uvjetima ako živi u atmosferi kršćanske obitelji, pa bi se o Prvoj sv. Pričesti sasvim jednostavno moglo govoriti već u sedmoj, pa čak i u ranijoj godini. No ako ti uvjeti nedostaju, bit će nužno vremensko odlaganje.

Povijest nas uči da su ti uvjeti nedostajali i da je sam »razlog« pristupanja Prvoj sv. Pričesti imao kroz povijest različite sadržaje⁵. Nekad je to značilo krunu i zaključak vjerskog odgoja u školi i kod kuće,⁶ a posljednja godina je bila godina intenzivnog učenja, asketskog ugađanja, duhovnog i duševnog pripremanja, pa je onda sasvim normalno dan sv. Pričesti značio »špicu« duhovnog života, štoviše, »najljepši dan u životu« i, jasno, zbog toga je bio popraćen najsvečanijim vanjskim manifestacijama.

Ta je praksa vladala u 18. i 19. stoljeću, i prema tome kao takva je veoma mlada. Do tada je bila gotovo nezamisliva zajednička Prva sv. Pričest. Roditelji bi već ranije vodili svoju djecu sa sobom k Stolu Gospodnjem. Sve do 12. stoljeća k Svetoj Pričesti su se vodila i veoma malena djeca. Stoga Pio X. nije uveo nikakvu »novotariju« u praksu Crkve, nego je jednostavno osvježio njezinu već davno postojeću tradiciju.

Što je zapravo bio uzrok da se toliko odgađao pristup djece k sakramentu Presvete Euharistije?

⁵ Günter Weber, »Das Bilderbuch vom heiligen Brot«, Verlag Ludwig Auer, Donauwörth, Augsburg, 1965, str. 3.

⁶ Isto.

U svakom sakramentu kao sredstvu spasenja sučeljuju se dvije stvarnosti: ono što Bog čini i ono što čovjek poduzima. Toj drugoj komponenti dijaloškog odnosa Bog-čovjek znala se davati prenaplašena uloga tako da se od čovjeka (djeteta!) tražilo koji put više nego je to njegova psiho-fizička struktura podnosila, a sve u svrhu »dostojne dostojnosti« djeteta da pristupi Misteriju božanskog darivanja. Stoga naglašavanje i učenje napamet stvari koje ni iz daleka nisu pojmljive za razum djeteta, koji put iskrivljena — ne dječja — pobožnost, inzistiranje na nekoj neodređenoj dobroti vodili su u nepotrebne ekstreme. Oltarski Sakrament bio je kao neka vrsta protuteže »ljudskoj dobroti«, pa se zato i odrasli kršćanin usuđivao samo nekoliko puta u godini pristupiti Stolu Gospodnjem. Takvo isticanje i naglašavanje vlastitog držanja i osobnog dostojanstva nužno je vodilo k ne baš biblijskom poimanju Pričesti, naime, da blagovati imaju pravo samo oni koji su sasvim »dobri«, sasvim »pobožni«, sasvim »čisti« ... Pričest je postala nagrada za krepostan život, za visoko kotirajuću razinu vjersko-moralnog života, herojska djela itd. Tko je tako bio odgojen, hranio je svoj kršćanski život vrlo oskudnim postotkom duhovnih kalorija, opravdavajući sve skupa »nedostojnošću«.

Sveti Pio X. je vrlo dobro uočio tu zabludu, naslutio je odakle dolazi pa ju je svojim Dekretom nastojao eliminirati ovim riječima: »... Takvi pogledi potječu iz janzenističkih zabluda, koje Presvetu Euharistiju shvaćaju kao nagradu, a ne kao lijek ljudske slabosti.«⁷

⁷ Dekret Pape Pija X: »Quam singulari«, kod Günter Weber, nav dj., str. 4.

Pregledamo li malo bolje novo-zavjetne i liturgijske tekstove koji direktno govore o Euharistiji, brzo ćemo uvidjeti da se za nju upotrebljavaju slijedeći izrazi kao sinonimi: kruh — objed — večera — jelo — hrana — lijek.⁸ Ona je, dakle, »hrana« ne »savršenog kršćanina«, nego onog slabog, grešnog, potrebnog duhovne hrane i okrepe da mogne usmjeriti svoj život onamo kamo mu je Gospodin postavio cilj.

Izgleda ipak da Dekret Pija X. nije imao najbolju sreću. Jansenističke postavke uvriježile su se u podsvijest kršćana i ne daju se lako ukloniti. Pričest se kao nagrada, a ne kao lijek, tretira, nažalost, još uvijek u nekim katekizimima⁹. Čudno nam se čini, ali previše je simptoma da bismo sumnjali u to: kršćanin se ne pomiruje jednostavno s činjenicom da je Krist došao na svijet »ne radi pravednika, nego radi grešnika«¹⁰.

⁸ Usp. Mt. 9, 10—11; Lk. 7, 36, Mt. 14, 14—20; Iv. 6, 3—13; Mt. 26, 26—29; Mk. 14, 22—25; 1. Kor. 11, 23—25. te dokumenti II. Vatikanskog sabora: LG 3, 7, 28; SC 6.

⁹ Ovoj skupini katekizama pripadaju većinom oni koji su ugledali svijetlo dana prije publikacije »Općeg katehetskog direktorija« sa strane Svetog Zbora za klerike, navest ćemo ih prema govornim područjima:

englesko govorno područje: »Jesus the bread of life«, Catechism for Penance and First Communion, St. Paul Catechetical Center, Boston; »First Communion«, A Parent-Teacher-Manual for »Come let us eat«, Herder and Herder, SAD, 1964.

njemačko govorno područje: Martin Tschurtschenthaler, »Komm zum Licht!« Vorbereitung für die Busse und Erstkommunion, Tyrolia Verlag — Innsbruck — Wien 1969; »Das Büchlein vom Wasser und Brot für Konder die zum Tisch des Herrn gehen«, Verlag Ludwig Auer, Donauwörth, 1967.; »Mein Beicht — und Kommunionbuch«, Zum Glaubensbuch »Frohe Botschaft« für das 2. Schuljahr, Herder Freiburg, Basel, Wien, 1966; »Christus entgegen«, Ein Bilderbuch für die häusliche Vorbereitung auf die rechtzeitige Erstkommunion, Patmos Verlag, Düsseldorf, 1969;

Prvopričesnik bi trebao znati da ne pristupa Stolu Gospodnjem zato što je dobar, pobožan, što zna vjeronauk, nego da kroz Presvetu Euharistiju prima kruh, jelo, hranu, koja mu je nužna da bi živio kršćanskim životom. Svaki život je vezan uz hranu, pa tako i kršćansko-duhovni. Milosna povezanost s Kristom kroz blagovanje treba da prožme cijeli vjerski odgoj, a ne da bude njegova zaključnica. Produbljena pobožnost, ojačano moralno pregnuće plod su, a ne preduvjet Svete Pričesti.

Ova tvrdnja ne bi smjela navesti ka-tehetu na zabludu o tome što se tiče »znanja« prvopričesnika, kao da bi se ono, ne daj Bože, moglo zanemariti, ili obezvrijediti, ili, što je slučaj kod nekih katekizama, prepustiti ne znam kakvoj metodi¹¹. Njegovo je mjesto dosta jasno određeno izjavom Pija X. da »dijete koje pristupa k Svetom Otajstvu razumije prema svojim intelektualnim mogućnostima nužne i neophodne tajne vjere«.

španjolsko govorno područje: Zatarian Maria Teresa, Osma Constantina: »Ven, Señor«. Temas de catequesis para la preparación de la Primera Comunión, 2. ed. Madrid, 1967.; Videla Torres Alfredo: »El Mensaje de Dios. Catecismo para Primera Comunión y Confirmación« (Santiago de Chile), Editorial Salesina, 1967.

talijansko govorno područje: Orsenigo Anibale, »Verso Gesù«. Catechismo per la Cresima e Prima Comunione. Daverio Editrice, Milano, 1965.; »Io sono il pane della vita«. Catechismo di iniziazione all'Eucaristia. A cura del Centro catechistico Paolino, Roma, 1969.; »Catechismo della prima Comunione e Cresima«. A cura del Centro Catechistico Paolino, Roma 1969.; »Resta con noi, Gesù«. Supplemento a »Incontro al mio Signore«. Catechismo per i fanciulli. Preparazione alla prima comunione. Guida per gli insegnanti. Torino-Leumann. LDC 1969.

¹⁰ Usp. Lk. 5, 32. Koliko god izgledala ekstremom ova afirmacija i ako je se radikalno prihvatiti uvući će nužno kršćanina u radikalnu sumnju s obzirom na Kristovsko spasenje, no na žalost, ne treba biti posebno proinčljiv da se uoči njeno djelovanje i danas.

¹¹ Mana klasičnih katekizama, moglo bi se reći, bila je u tome što se minuciozno pazilo na

Sadržaji

Teško bi se dao objasniti taj princip Dekreta »Quam singulari«. Koliko god izgledao restriktivan, ipak nije dostatno jasan da bi se mogli sa sigurnošću odrediti sadržaji katekizama za prvopričesnike. Zato su katekizmi i neobično šaroliki u svom iznošenju tema. Jedni su zapravo teološki priručnici u malom¹², dok se drugi ograničavaju na ono bitno za Euharistiju, nastojeći što više produbiti njezin plog i njezinu poruku¹³, izbjegavajući svaki kontakt sa

sakramentima koji su donedavna išli gotovo nužno uz sakrament Euharistije (krštenje, ispovijed, krizma!).

Opći katehetski direktorij u svome »Dodatku« na ovaj način sugerira sadržaj prvopričesničke kateheze: »Djeci ove dobi treba govoriti na što jednostavniji način o Bogu, našem Gospodinu i Ocu, o njegovoj ljubavi prema nama, o Isusu, Sinu Božjem, koji je za nas postao čovjekom, umro i uskrsnuo. Shvaćajući ljubav Božju, dijete će postepeno nazirati zloću grijeha, koja stalno vrijeđa Boga Oca i Isusa, i pro-

svaku sitnicu, da ne bi bila ispuštena slučajno koja istina vjere, što je često puta kod kateheta stvaralo škrupule, a kod katehizanta preopterećenost i neizbježnu neshvatljivost sadržaja, međutim najnoviji katekizmi, valjda pomalo instruirani mentalitetom klasičnih, ne rijetko odlaze u drugi ekstrem, naime da se u ime neke induktivne metode izgubi iz vida kondenziranje objavljenog pologa u kratke formule kojega bi kršćanin trebao i morao nositi sa sobom u život. Postoji opasnost, da se kateheza rasplini kad se sučeli sa ambijentom izvan katehetske dvorane. Neki katekizmi žele riješiti taj slučaj tako da na početku ili na kraju katekizma stave kratko formulirane vjerske istine i molitve. Ne izgleda li to ipak kao prilijepak ili zakrpa?, što bi uistinu moralo biti plod svake kateheze. Usporedi primjera radi, da druge ne nabrajam: »Jesus The Bread of Life«, već navoden.

¹² Teško je bilo izbjeći ovu skrajnost ako se ima na umu da treba i prvopričesnicima ponuditi integralnoga Krista dakle predpovjesnog, povjesnog i mističnog, a uz to i katehetske metodologije nisu manjkale u jednom takvom programiranju. Vladislav Csonka i Gian Carlo Negri u *Enciclopedia delle scienze dell'Educazione, EDUCARE, Metodologia della catechesi*, PAS Verlag, Zürich, 1964, str. 379—380 predlažu sljedeće sadržaje za prvopričesnike: a) poznavanje Krista, b) čovjek s Kristom, c) zalaganje u prijateljstvu s Kristom, d) osobna molitva i prakticanje djelotvorne ljubavi, e) vruća želja da se hodi s Kristom prema nebeskom Ocu, f) želja za primanjem Krista, g) priprema duha i srca, h) uvođenje u uskrsni misterij, i) uvođenje u sudjelovanje u Misi, j) uvođenje u zajednicu vjernika. Usp. sljedeće katekizme: Chumillas José, »Iniciación sacramental, catechesis de preparación a la Primera Comunión«, *Manual del Educador*, Marova, »Luz de los Homres«, Madrid, 1971.; José Manuel Estepa, »Primera confesión y Primera comunión« *Colección »Luz de los hombres«*, Ed. Marova, Madrid,

1970.; »Caminamos con Jesus hacia la casa del Padre«, *Cuaderno de Primera Comunión*, Barcelona, 1970.

»Vieni al Padre«, *Catechesi familiari per i fanciulli che si preparano alla Prima comunione. Guida per i genitori*. Torino-Leuman, LDC 1968.; Gattano Gatti, »Figli di Dio«, Ed. Dehoniane, Presbyterium, 3^a ed. riveduta, 1967.; Orsenigo Anibale, »Verso Gesù«, *Catechismo per la Cresima e Prima Comunione*, Daverio editrice, Milano, 1965.

Martin Tschurtschenthaler, nav. dj., »Das Büchlein vom Wasser und vom Brot«... nav. dj.; »Christus entgegen«, navodeno djelo! »Jesus the Bread of life«; »First Communion«, A. Parent-Teacher-Manual for »Come let us eat«, Herder and Herder, SAD, 1964.; »I prepare for Holy Communion«, A child reader and activity book, with parent guide, SAD, 1970.

Među ove moglo bi se ubrojiti i naša dva katekizma: Dr Ivan Pavić, »Radosna vijest«, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, 11. izdanje, Zagreb, 1978.; Dr. Nikola Kolarek, »Središnji kršćanski nauk«, Hrvatsko književno društvo sv. Ćirila i Metoda, Zagreb, 1972.

¹³ Usp. Günter Weber, »Das Bilderbuch vom heiligen Brot«, Verlag Ludwig Auer, Donauwörth, 1965.; »Das Mahl der Gottesfamilie«, *Werkheft für den Erstkommunionunterricht*, Benzinger Verlag, 1968.; »Immer bei Jesus«, Augsburg, 1967.

»Venez je suis la vie«, *dossier pédagogique, pour préparer les enfants à l'eucharistie*, le Centurion Privat, Valence, 1975.; »Vivons et Celebrons l'eucharistie«, par un groupe de travail du Centre National de l'Enseignement Religieux, Mame, Paris, 1973. »Resta con noi Gesù«, *Guida per l'insegnante, Preparazione alla Prima comunione*, LDC 1969.; »Io sono il pane della vita«, *Catechismo di iniziazione all'Eucaristia*, IV Ed. Ancona, 1967.; »Il mio incontro con Gesù«, *Messa di prima Comunione*, EDB, 1976. »Alla Mensa del Signore«, *Messa di Prima comunione e Sacramento della Riconciliazione*, Ed. Espereinza.

tivi se djelotvornoj ljubavi kojom treba da ljubimo bližnjega i same sebe.«¹⁴

Istini za volju, neki su katekizmi, naročito oni koji su izašli poslije 1972., uočili tu problematiku i prihvatili je¹⁵, dok drugi još uvijek tumačaju tražeć¹⁶ sigurno uporište tko zna gdje¹⁶. Koji put je uistinu muka odgonetnuti što zapravo prvopričesnik treba da zna, i u nastojanju da toj potrebi udovolji, kateheta često gubi iz vida ono što je od toga još važnije, a to je buđenje i odgajanje jednog pravog, poštenog unutaršnjeg stava.

Tajna Euharistije je manje sadržana u razumu, ona je sva oslonjena na darivanje — ljubav. Prema tome, svrha je prvopričesničke kateheze da dijete počne Gospodina ljubiti, njemu se povjeravati, za njim čeznuti. Time što dijete više uzljubi Gospodina, time će ga više »znati«.¹⁷ Da se dijete uvede u tajnu kršćanskog življenja Boga, ono

¹⁴ Sveti Zbor za klerike, »Opći katehetskij di-kretorij«, KS, Zagreb, 1972, str. 110.

¹⁵ François, Martine, Isabelle, Jacques... vont bientôt faire »leur première communion«, Le Sénevé, Paris, 1976.; »Vivons et célébrons l'eucharistie«; »Venez je suis la vie«.

»Gesù con noi«, (Fossano. Editrice Esperienze, 1972), Prima Confessione e Messa di prima Comunione.; »Beati gli invitati alla Cena del Signore! Per preparare in famiglia la prima Comunione, LDC, Torino-Leumann, 1977. (NB. ovaj je katekizam prijevod francuskog lionskog katekizma: »Hereux les invités au repas du Seigneur«!); »Alla Mensa del Signore«; »Il mio incontro con Gesù«; »Io sono il pane della vita«; »Resta con Noi Gesù«; »Con la parrocchia verso il Signore«, Ufficio Catechistico regionale Roscano, Firenze, 1971.

Günter Weber, »Das Bilderbuch vom heiligen Brot«; »Miteinander eins Werden«, Ein Eucharistiebuch, Herder, Freiburg, Basel, Wien, Zur Vorbereitung auf die Eucharistie, 1972.; »Das Mahl der Gottesfamilie«; »Immer bei Jesus«, Augsburg, 1967. »Come le us eat«, Preparing for First Communion; »I prepare for Holy Communion«, A child reader and activity book, with parent guide, SAD, 1970.

¹⁶ Usp. »Das Büchlein vom Wasser und vom Brot«; »Mein Beicht — und Kommunionbuch«; »Christus entgegen«; Martin Tschurtschenthaler, nav. dj.

Chumillas José, »Iniciación sacramental«;

mora biti uronjeno u ambijent koji je prožet tim življenjem. Roditelji, vjeroučitelji najčitaniji su prvopričesnički katekizmi baš zato jer kršćanstvo nije prije svega »nauka«, nego »Život«. Tko Boga živi, s Bogom govori, Boga govori, te svoj svakodnevni život pretvara u trajnu molitvu. Stoga učiti dijete moliti, ne znači iscrpljivati se u formuli, koje su nužne¹⁸ (nisam rekao samo potrebne!), nego uvesti dijete da smisleno, životno i iz stvarnosti zbori svome Gospodinu.

Dijete bi trebalo naučiti moliti prije nego što na sebe uzme obvezu molitvenih formula¹⁹, da vlastitim riječima, jednostavno, iskreno razgovara s Bogom.

To bi bio samo jedan način uživljanja u misterij kršćanskog života mladog kršćanina. On može dobiti, i potrebno je da zadobije što širi dijapazon

Estepa José Manuel, »Primera Confesión y Primera Comunión«.

Orsenigo Anibale, »Verso Gesù«; Gaetano Gatti, »Figli di Dio«; »Vieni al Padre«.

¹⁷ Manje-više svaki katekizam nosi u sebi ovu komponentu, doduše kod nekih je naglašenija: Usp. »Vieni al Padre«; »Il mio incontro con Gesù«.

Günter Weber, nav. dj.

»Come let us eat«; »Jesus the Bread of Life«.

Chumillas José, »Iniciación sacramental«; »Primera confesión y primera comunión« od José Manuel Estepa.

¹⁸ Usporedi OKD br. 73, a a u točki b se kaže: »... prikladne su za ispravno izlaganje vjere, a napamet naučene pogoduju trajnom posjedovanju istine... Valja dati prednost onim formulama koje vjerno izražavaju vjerske istine i koje su prikladne shvaćanju slušatelja... Brižno valja naučiti tradicionalne formule kojima se ispovijeda vjera i koje se upotrebljavaju u molitvi kao što su Apostolsko vjerovanje, Gospodnja molitva, andeoski pozdrav i druge slične molitve«.

Na žalost, neki ih katekizmi posve zanemaruju i izostavljaju!

¹⁹ Zato neki od katekizama sugeriraju kao metodologiju korištenje dječje mogućnosti divljenja na bazi koje bi se rodila molitva. Usp. Günter Weber, nav. dj.; François, Martine, Isabelle, Jacques... vont bientôt faire »leur première communion«; »Come let us eat«; »Il mio incontro con Gesù«.

komponentata. Slavljenje nedjelje kao dana Gospodnjega, sudjelovanje u zajedničkom slavljenju misterija, ukazivanje u kultu na geste, izražaje, proživljavanje crkvene godine u obitelji (Došašće, Božić, Korizma, Veliki Tjedan, Uskrs, Duhovi), sve su to izvanredne prilike prvopričesničke katehizacije od strane obitelji²⁰.

Ako roditelji, zadojeni vjerom, žive svoj život čestito i pošteno, dijete, unatoč tome što je malo, počinje slutiti vrijednost kršćanske ponude. Vjera roditelja je preduvjet vjere njihova djeteta. Na žalost, nemaju sva djeca tu sreću da su im roditelji dobri vjernici, pa se stoga gotovo sav naglasak prvopričesničke pripreme stavlja na katehetu²¹. To je nužda, ali ideal ostaje: pravodobno privođenje djece k Stolu Gospodnjem *po roditeljima!*

Jedno od vrlo važnih pitanja koje kruže na području prvopričesničke kateheze jest: treba li da se dijete ispovjedi prije Prve sv. Pričesti?

Od onoga koji se želi pričestiti Crkva zahtjeva pored »iskrene nakane« i to da nema na savjesti »teškoga grijeha«. Jedan njemački katekizam tvrdi: »Možemo mirno prihvatiti da dijete od sedam godina nije sposobno učiniti veliki grijeh, stoga ispovijed prije Prve sv. Pričesti *nije potrebna*²².

²⁰ Neki katekizmi tretiraju obitelj kao nužnost za prvopričesnika. Obitelj postaje nosilac djeteta ka Gospodinu i zato su dječji katekizmi veoma često popraćeni priručnikom za roditelje. Usp. »Alla mensa des Signore«; *Il mio incontro con Gesù*; »Come let us eat«; »Jesus the Bread of Life«, Chumillas Josè, »Educación de la fe en familia«; »Catequesis de preparación a la Primera Comunión«, *Fichas de los Padres, Marova, Luz de los Hombres*, Madrid, 1971.; *Orientaciones para los Padres, cuaderno de Primera Comunión* »Caminamos con Jesús hacia la casa del Padre«, 2^aed., Barcelona, 1970; Günter Weber, nav. dj.

Takve i slične izjave, a još više praksa, ponukale su Kongregaciju za kler da dadne svoj sud, što je ona i učinila u »Addendumu« Općeg katehetskog direktorija, kad kaže: »... Imajući pred očima zajedničku i opću praksu koja se po sebi ne može dokinuti bez odluke Apostolske Stolice i nakon saslušanja biskupskih konferencija, ova Sveta Stolica smatra da je potrebno sačuvati postojeći običaj Crkve da prvoj pričesti prethodi ispovijed; to ipak ne priječi da se taj običaj na različite način usavrši, kao na primjer zajedničkim pokorničkim slavljem koje prethodi ili slijedi nakon pristupa sakramentu pokore.

Sveta Stolica ne predviđa posebne razloge i okolnosti različitih krajeva, no potiče biskupe da se u ovoj ne baš lakoj stvari ne udaljuju od uobičajene prakse u Crkvi osim pošto su se s njome porazgovorili u duhu hijerarhijskog zajedništva. Isto tako neka biskupi ne dopuste da župnici ili odgojitelji ili religiozni instituti započnu ili nastave napuštati postojeću praksu.

U krajevima pak gdje je već uvedena nova praksa koja se znatno razlikuje od prijašnje prakse, neka biskupske konferencije te eksperimente podvrgnu novom ispitivanju; ako ih pak žele proširiti, neka to ne čine prije no što se porazgovore s Apostolskom Stolicom, koja će ih rado saslušati.«²³

²¹ U Zapadnim zemljama, kateheta je često puta učitelj, nastavnik, profesor, odgojiteljica u dječjem vrtiću, nije dakle služba katehete striktno vezana uz karizmu svećeništva ili redovništva, kao što je to vrlo često, moglo bi se reći isključivo kod nas.

²² Günter Weber, »Das Bilderbuch vom heiligen Brot«, Verlag Ludwig Auer, Augsburg, 1965, str. 6.

²³ Sveti Zbor za klerike, »Opći Katehetski Direktorij«, Kršćanska sadašnjost, Zagreb, 1972, str. 113.

Možda se zaboravlja da se sakrament Ispovijedi ne podjeljuje samo u svrhu otpuštanja teških grijeha, nego također i malih, te, kao što nas uči teologija, ispovijed povećava milost i ljubav, pomaže usavršavanju kršćanskog života i disponira čovjeka za euharistijski život.

To uviđa taj isti njemački katekizam²⁴, ali je ipak doživljava kao »nepotrebno otežavanje prvopričesničke pripreme«,²⁵ ne negirajući važnost penitencijalnih pobožnosti za djecu, nego, naprotiv, naglašava njihovu potrebu i svrsishodnost.²⁵

Recimo i to: koji put zadaje katehetama veliku glavobolju sam dan Prve sv. Pričesti, njegova struktura i dekoracija.

Vanjština ne bi smjela biti razlogom nemira i rastresanja, ona ne bi smjela odvući pažnju prvopričesnika od središnje teme toga dana: euharistijskog susreta s Gospodinom. Neki od katekizama koji forsiraju ideju da sami roditelji pripremaju djecu na Prvu sv. Pričest²⁷ predlažu da bi to bilo na obljetnicu njihova vjenčanja, na obljetnicu krštenja djeteta, za njegov imendan, jasno, obavijestivši prethodno župnika, koji bi putem ljubaznog razgovora s djetetom uvidio njegovu unutarnju raspoloživost. Idealno bi bilo da bude praćen braćom i sestrama

²⁴ Kad kaže: »Da aber im Bußsakrament nicht nur Sünden getilgt werden, sondern dem Büßenden auch neue Gnadenkraft geschenkt wird, ist es natürlich durchaus »möglich«, daß das Kind beichtet, er darauf besteht, sein Kind vor der rechtzeitigen Erstkommunion beichten zu lassen, muß aber wissen, daß nicht ein möglichst lückenloses Bekenntnis das Wichtigste ist, sondern die Reue und Umkehr« Günter Weber, »nav. dj.«, str. 6.

²⁵ Isto

²⁶ Isto

²⁷ Günter Werber, »nav. dj.«, str. 7.; »Noi e

te da u društvu svojih roditelja prvi put pristupi Oltarskom Sakramentu.

Kućno slavlje moralo bi biti usmjereno. Sve ono što bi jako prvopričesničke rastresalo i svraćalo pažnju samo na njega, trebalo bi ukloniti. Darovi, naročito ako su velike vrijednosti, postaju uistinu pravom napašću. Čine da Euharistija padne u zaborav, a oni zauzimaju prvo mjesto. Nažalost, nije to samo mentalitet djece, nego vrlo često i mentalitet njihovih roditelja. Ako roditelj, koji je prvi učitelj svome djetetu, ne shvati dovoljno dar Gospodina pohoda kroz Presvetu Euharistiju, onda se to može još manje očekivati od njegovog djeteta. Da se ne bi dogodilo da dijete doživi Euharistiju kao konac, kraj, kao plod svoga napora i truda!

Dan Prve sv. Pričesti nije »špica« euharistijskog suživota s Kristom, nego tek početak, koji ne smije utihniti zbog »nedostojnosti«. Sada dijete tek počinje rasti u sve kršćanskiju osobu, hranjenu Bogom samim, a potkrepljivanu pažnjom roditelja i kršćanske zajednice.

Zaključak

Nakon ovog, prilično letimičnog pregleda prvopričesničkih katekizama, može se uvidjeti da je katekizam kao radno pomagalo neobično važan. On je zapravo neizbježiv. I sam Opći katehet-

la prima eucharistia di nostro figlio»; »Beati gli invitati alla Cena del Signore»; »Io sono in mezzo a voi«, Rome Cecile, Preparazione in famiglia alla prima Comunione, Torino-Leumann, LDC, 1972.; »Il mio incontro con Gesù«, Messa di Prima Comunione, EDB, 1976.; »Pour se préparer à communier, vivre en communion avec Jesus Christ«, Od Marc Thomas, Nancy, 1976.; »Orientaciones para los Padres«, cuaderno de Primera Comunión »Caminamos con Jesús hacia la casa del Padre«, Barcelona, 1970.; »I prepare for Holy Communion«; »First Communion«, A Parent — Teacher — Manual for »Come let us eat«.

ski direktorij daje relevantnu vrijednost tome kad kaže: »Silnu važnost valja pridati katekizmima koje objavljuje crkvena vlast. Zadaća im je da sažeto i praktički donesu dokumente objave i kršćanske predaje, te bitne elemente koji moraju poslužiti za katehetsku pouku, odnosno za osobni odgoj vjere.«²⁸

Ne može se reći da ovdje analizirani katekizmi nisu bili dovoljno prožeti tim načelom. Doduše, neki više, a neki manje i zbog toga su vrednovani kao bolji ili slabiji. Uspjelost katekizma nije vezana uz jednog čovjeka, nego bi, držeći se smjernica Općeg katehetskog direktorija, trebali da budu plod:

- a) udruženog rada mnogih katehetskih i teoloških stručnjaka;
- b) da se za savjet upitaju i stručnjaci u drugim disciplinama, bilo religioznom, bilo antropološkim, kao i druge pastoralne organizacije;
- c) da se za mišljenje upitaju i pojedini Ordinariji te da se pomno promotre njihova zapažanja;
- d) da se prije konačnog objavljenja provedu posebni eksperimenti;
- e) da se nakon određenog vremena te knjige brižno revidiraju²⁹.

Jasno, ovo načelo stupilo je na snagu tek godine 1972. s objavom Općeg katehetskog direktorija, te u mnogim katekizmima prije te godine nije bilo uzeto u obzir. Zbog toga se ne treba bacati drvljem i kamenjem na autore dotičnih katekizama. Oni su uspjeli spasiti jedno, sadržaje, koji su, doduše,

išli u širinu i zbog toga postali pomalo objektom učenja, a manje proživljavanja. Njima bi se zapravo mogla predbaciti metodologija. Na momente nedostaje induktivna metoda, koja je ipak, izgleda, preduvjet za dječju katehezu, i Direktorij je kao takvu preporučuje³⁰, te kaže da ona »ne isključuje, štoviše, ona zahtijeva i deduktivnu metodu, koja na temelju uzroka tumači i opisuje činjenice. No, deduktivna sinteza ima svoju punu vrijednost tek kad je već izvršen induktivni postupak.«³¹

Neki su od katekizama uspjeli dobro primijeniti induktivnu metodu, dajući širok prostor kreativnosti, izražaju, slici, fotografiji, opisu, razgovoru, nastupu, crtežu, spontanjoj molitvi, muzici, šutnji, filmu, dijasu, iskustvu... S druge strane, možda bi se takvim katekizmima moglo predbaciti da se neosjetno sužava polog vjere, da crkvena tradicija često nije uopće zastupljena, da istina o Presvetom Trojstvu kao da više nije objekt prvopričesničke kateheze, Marija je ostala po strani (u mnogim katekizmima se uopće ne spominje!)

Da, teško je ovdje primijeniti načelo »da vuk bude sit i koza cijela«. Netko je zatajio u metodologiji, a netko na sadržaju! Bilo bi nerealno dokidati jedno na račun drugoga, a još opasnije pozivati crkvenu vlast da to učini. Novo u krilu Crkve može samo svojom kvalitetom i ničim drugim nadvisiti staro. Prema tome, na nama je da novo postane što kvalitetnije i da tako stavi u sjenu staro.

²⁸ »Opći katehetski direktorij«, br. 119.

²⁹ Isto

³⁰ Isto, br. 72.

³¹ Isto